

„Úttörőnyakkendőben hangoztattam,
hogy mindenképp partizán akarok lenni”

Nádas Pál

Bátyjával, Nádas Péterrel ellentétben Nádas Pál nem író. Mégis majdnem ezeroldalmi írásművet tett le az asztalra alapos gyógypedagógiai és paralimpiai tanulmányokat, dokumentumanyagokat, elemzéseket. Nádas Péter Világító részletek című önéletrajzi művében hosszan írt az öccséről, aki egy kisgyerekkori betegség következtében járógépbe került. Arról is részletesen beszámol, amikor árvák lettek, mert édesanyjuk meghalt, édesapjuk pedig nem sokra rá öngyilkos lett.

Úgy írta meg a bátyja ezt a szomorú történetet, ahogy az történt?

Úgy írta meg Péter, ahogy erre ő emlékszik. Hat év különbség nagyon sok. Bizonyos dolgokra én nem emlékszem vagy nem is tudtam róluk. Különösen arról, hogy milyen voltam kisgyerekként. Vannak töredékes emlékeim. Péter nem a megjelent könyvet adta oda nekem, hanem a kéziratot, mert kíváncsi volt, ezekre a dolgokra miként emlékezem. Én elfogadtam, hogy Péter ilyennek látott.

Azt mondja, hogy nem sokra emlékszik abból az időből. Amikor most, ennyi évtized után nézett rá önmagára, a gyerekkorára és a gyermekkori énjére, úgy gondolom, hogy nagy traumát jelentett az ön számára ez a kézirat.

Furcsa módon nem okozott traumát. Érdekes volt. Végül is a szakmám, a gyógypedagógia ennyi évtized alatt mégiscsak fölvertezt valamiféle pszichológiai készséggel és empátiás képességgel. Mivel ismerem a családunk történetének ezt a korszakát, amibe beleszülettem, elfogadom, hogy impulzív, olykor hisztérikus gyerek voltam. A szüleink valóban magunkra hagytak bennünket Péterrel. Ő a legszebb gyerekkorát élte volna, ha ez nem így történik. De így történt, ahogy leírta. És ebben a mi történetünkben – akár úgy is fogalmazhatnék – nyűg voltam, púp a hátán.

Hogyan betegedett meg?

Véletlenül vették észre. Bicegtem, sántikáltam, be volt dagadva a lábam. Apánk elvitt a János Kórházba, megröntgeneztek, nem találtak semmit. Amikor az ortopéd orvos látta, hogy milyen csúnyán járok, megröntgenezték a csípőmet is.

Világos volt, hogy Perthes-kórom van, ami azt jelenti, hogy a jobb oldali forgócsont kupolája hullámossá vált, több helyütt behorpadt, ezért kezdtem bicegni.

Akár járásképtelenné is válhatott volna?

Igen, egész életemre mozgáskorlátozott maradhattam volna. Apánk a karján vitt haza, azonnal ágyba tettek, fel sem kelhettem többé. Járt hozzám egy tanító néni, akit az apánk szeretett volna anyánk helyett pótmamának. Ami persze nem volt sikeres kitörési kísérlet. Aztán járógépet kaptam. Amikor először kapcsolták rám a járógépet, apánk megkérdezte, hogy mit szeretnék. Tudtam, hogy a Vörösmarty téri cukrászdában télen is lehet fagylaltozni. A 9-es busz éppen ott állt meg, ott volt a végállomása, így aztán mentünk fagylaltozni télen. Arra is jól emlékszem, hogy hazafele futottunk, és én nyertem meg a járógépemben a versenyt.

Futottak???

Igen, futottunk, apánk persze hagyta, hogy a járógéppel én nyerjem meg a versenyt, én érjek előbb a kapuhoz a Gyöngyvirág úton. Ezzel a futással indult ez az új járógépes életem. Mindig azt terveztük a barátaimmal, hogy amikor leveszik rólam a gépet, akkor ezekből a fémrudakból majd kardokat kovácsolunk, és ezekkel fogunk csatázni. Aztán a járógép valahogy észrevétlenül eltűnt az életemből, de a katonaságot azért sikerült megúsznom.

Nádas Péter nagyon őszintén és önkritikusan írja meg, mennyire irritálta őt, hogy ott volt a kisöcs, akivel neki kellett törődnie. Maga is emlékszik arra, hogy konfliktusos volt a kapcsolatuk?

Persze. Gyermekkorunk konfliktusai a hat év korkülönbségből és az elárvult helyzetekből adódtak.

Haragudott rá?

Nem. De valahogy a felnőtté válásomig bennem maradt ez a nagy korkülönbség.

Miért került intézetbe?

Aranyossi Magda, a nagynénénk, aki egyébként a gyámunk lett a szüleink halála után, úgy döntött, hogy intézetbe ad. Tulajdonképpen helyesen tette. Egy kiváló, kimagasló pedagógus, dr. Ádám Zsigmond vezette az intézetet. Ma már talán alig van valaki, aki a nevét ismeri. Ő alapította a hajdúhadházi, a fóti és a soponyai Gyermekvárost és még néhány más gyermekotthont. De valamilyen ok miatt, valakik mindig kitették abból az intézményből, amelyet létrehozott, úgy is fogalmazhatnék, hogy bizony mindig kipaterolták, és valaki mást ültettek a helyére. Úgy tudom, végül öngyilkos lett. A soponyai intézetet egyébként egy Zichy-kastélyban hozta létre, én oda kerültem 1958-ban.

Hogy emlékszik vissza erre az időszakra?

Az első hónapok nagyon nehezek voltak. Egészen kicsi gyerekek közé kerültem. Rögtön meg akartam szökni.

Haragudott Aranyossi Magdára, hogy betette magát oda?

Nem, nem. Én ilyesfajta haragot sem akkor, sem máskor nem éreztem senki ellen. Ha most, hetvenen túl kérdéseket tehetnék föl Aranyossi Magdának, akkor nem lenne a kérdések-

nek se vége, se hossza, de akkor nem, gyerekként nem vontam kétségbe a döntés jogosságát vagy szükségszerűségét.

Látogatták?

Akkoriban úgy volt, hogy a gyerekeket havonta egyszer lehetett látogatni. A budapesti szülők buszt béreltek, és együtt jöttek. Szörnyű hétvégék voltak ezek.

Miért?

Mert mi játszani akartunk, és nem a rokonokkal gügyögni. A felnőttekkel miről tudtunk volna beszélgetni? Semmiről. Azt kérdezték, hányasra feleltél? Milyen voltál, jó voltál, rossz voltál?

Pláne a nagynénivel. Hiszen a szülei már nem éltek...

A legszebb látogatási nap az volt, amikor a Péter jött.

Pétert többször is magukkal vitték?

Nem, ő egyedül jött.

Tizenhat évesen?

Budapesten felszállt a buszra, és jött. És hozta a csomagot, amit Magda nagynénénk küldött nekem. A rokonaimmal az egyetlen kapcsolatom az volt, hogy hozzanak csomagot. Nem mehettem focizni, nem mehettem a többiekkel, nem mehettem kutatni az erdőt, de csomagot, azt kaptam.

De ha Péter jött, akkor mit csináltak együtt?

Péter engem valahogy lekötött. Hozta a fényképezőgépét. Fényképezett. Megmutatta, kezembe adta, és tanítgatott.

Maga is megtanult fényképezni?

Egy időben sokat fényképeztem, hagyományos géppel, tehát nem digitálisan. Most már nem szeretek annyira fotózni.

Azt mondta, hogy először meg akart szökni. Próbálkozott is?

Nem, ahhoz én gyáva voltam. Volt egy Kőből nevű fiú, aki Enyingen lakott, ő minden hónapban legalább egyszer megszökött. Én úgy néztem föl rá, hogy hát ő bizony egy fantasztikus, bátor ember. Azt se tudtam volna, hogy merre induljak el. Ötödik osztályos voltam.

Ez talán pont az a kor, amikor az embernek kezd nyiladozni az elméje, megért egy csomó mindent, és haragszik is a világra. Vagy maga nem volt ilyen haragudós?

Nem, én nem haragudtam a világra. Voltak bőven barátaim, barátnőim. Elindult közöttünk egyfajta élet, amiben én kezdtem jól érezni magam. És ettől kezdve az a dolog, hogy én egy intézetben vagyok, egyáltalán nem zsenírozott. Minden szünetet otthon töltöttem. Péterrel közösen volt egy nagy szobánk, akkor éppen a Lenin körúton.

Aranyossi Magdánál.

Magda nagynénénknél, igen. És amit utána választottam, vagy ajándékba kaptam, a pedagógusi pályám, ennek a gyerekkori tapasztalatnak volt köszönhető. Meg tudtam állapítani, mi az, amit jól csinálnak velünk a tanárok, és mi az, amit

nem csinálnak jól. És valahogy mélyen belém íródott, ha én egyszer egy állami gondozott intézményben nevelőtanár lehetnék, akkor mi az, amit nem lenne szabad csinálnom.

Például?

Például éjszaka, ha egyszer a tanár bácsi összeveszett a feleségével, akkor nem helyes dühében fölmenni a gyerekekhez, és nem szabad kidobálnia télvíz idején a ruháikat az ablakon. Vagy nem úgy kell ellenőrizni, mostak-e lábat, hogy mindenkinek ki kell dugnia a lábát a vaságy rácsai között, nézzük már, vizes-e. Miért lenne vizes, ha egyszer megtörölték.

Éjjel mentek lábat mosni?

Ilyen is volt. De sok jó élményünk volt, ezekre mind emlékezem. Ugye, ez egy Zichy-kastély, és még élt a kastély kulcsárnoka. Ez önmagában is érdekes volt, pláne amiket mesélt nekünk. Aztán volt egy ápolónőnk és egy férfi tanárunk, s a velük való beszélgetésből értettem meg, hogy mit jelent a karjukra tetovált szám. Olyan élményeket kaptam Soponyán, amelyeket szerintem ebben a formában a családomtól biztosan nem tudtam volna megkapni.

Amikor magára néz az ember, azt látja, hogy szinte állandóan derű sugárzik az arcáról. Miközben arról, amit maguk a bátyjával együtt végigéltek, nem a derű jut az eszünkbe. Nem gondolnám, hogy egy ilyen gyerekkor utóhatásán könnyen túl tudja tenni magát az ember. Ha mégis, akkor nagyon szerencsés!

Erre mondta a Péter nekem többször, nem is érti, hogyan nőtem föl.

Merthogy ő pont az ellenkezője volt mindig is ezek szerint.

Ő jó tanuló volt, szorgalmas volt, precíz. Én meg rossz tanuló voltam, rendetlen. A gyerekkorunkban gyakorlatilag teljesen ellentétesek voltunk.

És amikor maga kisfiú volt, ő már egy befelé forduló, szomorú nagy gyerek, ahogy ezt az önéletrajzi könyveiből tudhatjuk

Hát azért én is csak a hisztériámmal együtt lehettem vidám.

Arról mikor szerzett tudomást, hogy milyen volt az a szomorú, eltorzult világ, amelyben a szülei éltek? És amelynek következményeibe az édesanyja belebetegedett, és amiből az édesapja önként kiszállt?

Hát, jóval harminc fölött. Bár volt némi információm arról a korszakról, de nem foglalkoztam vele. Huszonnégy éves koromban kezdett kialakulni az életpályám, ami harminckilenc évesen hivatássá fejlődött.

Péterrel sem beszéltek erről soha?

De, biztos beszélgettünk, amennyire akkor türelmem volt valamit is meghallgatni. Gerőcs Péter nemrég filmet készített róla, és engem is megszólaltatott a filmben. Kérdezgetni kezdte, hogy milyen család is voltunk mi. Ugye hagyományosan az emberek úgy gondolják, hogy a testvérek szorosan összetartoznak, összejárnak, beszélgetnek, egybetartják a családot. Próbáltam neki elmagyarázni – ez aztán nem került be a filmbe –, hogy nekem ilyen értelemben, ahogy ő ezt tőlem meg akarta tudni, nem volt családom. Én családot a feleségem révén kaptam. Ők hatan voltak testvérek, és ott valóban

működött az a családi összetartozás, amit Gerőcs feltételezett. Nekem a mai napig a feleségem családja a családom.

Mennyire hiányzott magának a család? Ráébredt-e egyáltalán, hogy ebben a tekintetben nagyon más, mint a többi gyerek? Bár az intézetben bizonyára hasonló sorsú társai voltak.

Pontosan. Az én történetem, amennyit én ebből gyerekkoromban felfogtam, messze nem volt olyan súlyos, mint ott a többieké. Volt közöttünk olyan gyerek, akinek börtönben ültek a szülei, voltak, akiknek nem volt semmilyen hozzátartozójuk. Egyesek annyira szegények, hogy ezért kerültek közénk. Még csak nem is látogatták őket. Az én csomagomból ettek, mert a csomagot szétszöttük. A téli, a tavaszi és a nyári szüneteket sokan töltötték nálunk a Lenin körúton. Merthogy én vittem magammal a barátaimat, akik nem olyan helyzetben éltek, hogy bárhová hazamehettek volna. Nekem ilyen értelemben volt hova hazamennem. Aranyossi Magdához és Péterhez.

Vagyis egészen más megvilágításba kerül egy ilyen gyerekkor akkor, ha a környezetében is hasonlóak a történetek, vagy még rosszabbak. Mégis azt, amiről az előbb beszéltünk, hogy szüleinek a helyzete a háború miatt, majd a háborút követő időszakban az erősödő sztálinista rendszer következtében zavarossá és átláthatatlanná vált, ezt is csak később felnőttkorában tudta meg?

Gyerekkoromban én partizán akartam lenni, ennek nem volt, nem is lehetett más oka, csak a szülői vagy a családi minta. Nem véletlen, hogy hősnek gondoltam a partizánokat. Nem is titkoltam. Úttörőnyakkendőben hangoztattam, hogy mindenképp partizán akarok lenni.

Azt hiszem, ezzel sok kisleány volt így. Mikor szembesült azzal, hogy a szülei magas rangú kommunista pártvezetők, illetve vállalatvezetők voltak?

Nem volt ilyen konkrét időponthoz köthető szembesülésem. Azt hiszem, a harmincas éveim végén már tisztában voltam azzal, hogy mi történt a korszakban. Aranyossi Magdával a nagynénénkkal sokat próbáltam beszélgetni. Kérdezgettem őt. Sokáig nem értettem, miként lehet, hogy ilyen szép régi fényképeink vannak a felmenőinkről, valamennyien finom úriemberek, miközben csaknem valamennyien kommunis-
ták. Tudtam, hogy az egyik nagybátyám a Kádár-titkárságon dolgozott, de hosszú ideig nem foglalkoztam ilyesmivel. Gyerekként például azt gondoltam, hogy Apró elvtárs adja fel az újságba a sok-sok apróhirdetést. Tehát bennem sok minden keveredett és kavargott, de nem igazán volt olyan személy, aki alaposan felvilágosíthatott volna.

56-ból mire emlékszik?

Arra, hogy lejöttünk a Svábhegyről, ahol laktunk. A Szent István parkban láttuk, ahogy elásták az első halottakat. Emlékszem, hogy azonnal levittek minket a légópincébe. Rendesen bevásároltak, mert tudták, hogy nagyon bizonytalan, mikor lehet majd újra bármit beszerezni. Így a pincében volt enni-valónk. Sok évvel később kérdeztem a nagynénénket, honnan tudta, hogy ennyi mindent be kell előre szerezni. Az volt a válasza, hogy átélt már egy háborút.

Hány éves korában került intézetbe?

Tízévesen. Aztán tizenöt évesen Szegedre kerültem, mert az általános iskolát befejeztem, és Soponyán nem volt tovább-

tanulási lehetőség. Nem voltam jó tanuló. Erdész akartam volna lenni, de ahhoz nem volt elég jó a bizonyítványom. Nem tudták, mit csináljanak velem. Egy olyan intézetbe kerültem Szegedre, aminek az volt a neve, hogy Ifjú Gárda Ifjúsági Város. Választani lehetett: zöldségkertésznek mehettem vagy dísznövénykertésznek. Egyikről sem tudtam, hogy mi az. Azt mondtam, hogy dísznövénykertész, és így lett egy szakmám, dísznövénykertész és kertépítő.

Szerette csinálni?

Érdekes volt, de igazából akkor mondhatnám, hogy szerettem, ha megmaradtam volna ennél a szakmánál, meg ha úgy ápolnám a kertemet, mint egy kertész. Vagy úgy, mint a bátyám. Aztán egyenesen a Kertészeti Kutatóintézetbe kerültem. Nagyon izgalmas munka volt, mert ott kutatók mellett lehetett tevékenykedni. Részt vehettem a fréziakutatásban. Én voltam a szakmunkás, aki a kutató keze alá dolgozik. Gondoztam a növényeket, locsoltam, meg mindenféle ilyesmit. És akkor történt az, ami aztán a további életemet teljes mértékben meghatározta. Családunk egyik ismerőse a *Lakáskultúra* című lap főszerkesztője volt, és hallotta, hogy én kertész vagyok. Kertészeti témákkal foglalkozó munkatársa épp egy kertész szakmunkást keresett, aki mozgássérült gyerekeknek kertészetet tanítana. Így aztán szóltak nekem, és persze azonnal jelentkeztem. Korábban soha nem gondoltam volna, hogy szakoktató leszek, de akkor ott mégis elkezdtem a diákok gyakorlati szakoktatást. És ebben az a nagyon érdekes, hogy éppen a Gyöngyvirág út 16. ban volt az iskola, ahol ezek a mozgássérült gyerekek tanultak.

A hajdani házuk szomszédságában, a Svábhegyen?

Igen, egy szomszéddal arrébb, a Róza néni kertjében.

Ahol a gyerekkorukat töltötték.

Ahova mi átjártunk bújócskázni, télen szánkózni, a Péter síelni. Hogy én akkor ettől kezdve itt fogok dolgozni, álomban sem gondoltam volna. Mindennap láttam a házunkat, amiből persze már régen kiköltöztünk. De még megvolt a négy cseresznyefánk, úgy hívták őket, hogy Apufa, Anyufa, Péterfa és Palifa. Komiszár Lajos, aki ennek az iskolának a vezetője volt, megkérdezte tőlem, „Ugye te sportoltál?”. Mondom, igen, kézilabdáztam. „Úszni tudsz?” Mondom, tudok. „Akkor szombatonként nem vinnéd le a gyerekeket a Rudas uszodába?”

A mozgássérült gyerekeket?

Igen. 1972-t írunk. 1970-ben alakult meg a Halassy Olivér olimpiai bajnokról elnevezett sportklub, kimondottan mozgásgátoltaknak. Akkor én ott tulajdonképpen „felszentelődtem”.

Az Árnyékban született csillagok című könyve erről a hosszú és szép időszakról szól, sok-sok dokumentum- és fotómelléklettel. Korábban már említette, hogy a gyermekvárosban, ahol élt, mindig arra gondolt, hogy olyan tanár szeretne lenni, amilyen ott a tanárok közül csak nagyon kevés volt.

Igen. Hiszen akkor épp 56 után voltunk. Nem egy tanár büntetésből került az intézetbe. A konfliktusok jórészt a bezártságukból adódtak. Akkor még különleges kiváltság volt, hogy egy pedagógusnak autója legyen. Soponya pedig a világvegen volt. Reggel jött egy busz meg este. Nem is busz volt, hanem inkább csak *fakarusz*, ahogy régen mondtuk. Nem volt más, mint egy teherautóra szerelt doboz, amire szabályosan

fel kellett mászni. Tehát be voltak ide zárva ezek a tanárok, száműzöttek voltak, és valószínűleg nagyon komoly konfliktusok keletkeztek közöttük. Ezekből a konfliktusokból sok minden leszűrődött a gyerekekhez. Nem beszélve azokról a helyzetekről, amelyek akkoriban még megengedettek voltak a pedagógiában.

Például a fenyítés?

Így aztán érthető, miért voltam olyan biztos benne, ha én egyszer tanár lennék, másként bánnék a gyerekekkel.

Hogyan került a Mozgásjavító Iskolába, amit a szabadkőművesek hoztak létre, és amelynek rendkívül érdekes a története?

1903-ban egy Rothfeld Richárd nevű úr külföldi tanulmányútján fedezte föl, hogy más országokban miként foglalkoznak a „nyomorékokkal”, akiket ma mozgáskorlátozottnak nevezünk. Írt egy beszédet a saját páholyának, amelyben azt a javaslatot tette, hogy próbáljanak Magyarországon valami hasonlót szervezni a szabadkőművesek. Így indult. Engem ez a történet régóta foglalkoztatott, és a rendszerváltás után végre ezt is kutatni lehetett, hozzáférhettünk a szabadkőműves anyagokhoz, illetve olyan iskolatörténeti munkákhoz, amelyekhez azelőtt nem. Akkor döbbsentem rá, hogy milyen múlttal rendelkezik az iskolánk. Korábban már elvégeztem a Gyógypedagógiai Főiskolát, így lehettem ott nevelőtanár. Az vonzott igazán, hogy a gyerekek szabad idejében, a délutáni foglalkozásokon hogyan lehetne igazi eredményeket elérni, ami örömet szerezhet a gyerekeknek. Szemben azokkal az élményekkel, amelyeket ebben a vonatkozásban én szereztem a gyerekkoromban.

Gondolom, mozgássérült gyerekek esetében ezeknek a dolgoknak még nagyobb a jelentősége. Úgy képzelem, hogy ők talán érzékenyebbek is, sokkal több mindenre kell figyelni. Mire jött rá, hogy mit lenne érdemes tanítani nekik vagy csinálni velük?

Én a délutáni foglalkozást vezettem, és egyszer azt mondtam nekik, hogy gyerekek, ma elmegyünk libegőzni. Egy kerekesszékes fiú is volt a csoportomban, persze ő is velünk jött. Fölszálltunk a 70-es trolira, én kézben vittem föl a gyereket, a többiek meg a kocsit. Aztán az 58-as villamossal a libegőig. Tehát ezt szépen megoldottuk. A libegőnél is meg volt szervezve minden, mert előre elrendeztem, hogy itt majd beültetjük a gyerekeket, ott meg majd kiveszik a segítők. Tökéletesen működött, oda-vissza. Hazaértünk. A gyerekek egymás szavába vágva meséltek. És akkor a főnökeim letiltottak.

Mert?

Hát, hogy hogy merek én ilyeneket csinálni? Később, az intézmény igazgatójaként már én is másként láttam egy ilyen helyzetet. Hogy bizony eléggé veszélyes dolog volt ez, amit én akkor csináltam. De volt olyan is, hogy a Rám-szakadékba másodmagammal együtt levittem az összes mozgássérült, bicebóca gyereket.

Most így visszaneézve azt gondolja, hogy vakmerő volt?

Igen, azt gondolom, túl bátor voltam. Meg lehet tenni, csak éppen sokkal alaposabb intézményi háttérszervezéssel. De hát akkor én még fiatal voltam.

Egy idő után egyre fontosabbnak tartotta, hogy kiépítse azt az utat, amely a paralimpián keresztül vezeti el a mozgássérült

embereket egy olyanfajta önmegvalósításhoz, sikerélményhez, ami bizonyosságot ad nekik. Hogy ők ugyanolyan tagjai a társadalomnak, mint a többiek.

Igen, ez történt. És ma sem tudok mit kezdeni azokkal az emberekkel, akik ezt nem értik meg. Hogy a dolgot a maga komplexitásában kell kezelni. Nem én találtam ki, hogy az út merre vezessen, én csak ott álltam a sportolók mellett, egy csomó dolgot ők maguk találtak ki. Én pedig lehetőséget kínáltam nekik arra, hogy ezt meg is tehesék.

Megírta a Mozgásjavító Iskola történetét és a paralimpiai mozgalmét is. Miközben kikérte magának, hogy író, pedig hát ez rengeteg oldal.

Írni, azt megtanítottak, hogy jól vagy rosszul, az egy másik kérdés. De írónak lenni, az egy más dolog. Ezt a két dokumentumot azért tettem le az asztalra, azért dolgoztam az elmúlt hét évben nyugdíjasként rajtuk, mert úgy éreztem, hogy ezt rajtam kívül senki más nem tudja megtenni.

Jól tudom, hogy ma is foglalkozik mozgássérültekkel?

Hetente följárok az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetbe, önkéntesként. A főorvos úr, dr. Klauber András kért meg erre.

És ott mit csinál?

Labdázunk, sportfoglalkozást vezetek. Van, amikor tizenhat, van, amikor több vagy kevesebb felnőttnek. Vannak nálam idősebbek is, mégis Pali bácsinak szólítanak. Jöttek a Pali bácsi órájára. Gyógytornász is van velem, így aztán két szakem-

ber is dolgozik velük. De hét év alatt nem tudtam elérni, hogy a magyarországi orvosi rehabilitációnak szerves része legyen a sportrehabilitáció. Pedig a sporttal az aktivitásoknak olyan formái jelennek meg, amire egy szakorvos gondolni sem mer, sportolással rendkívüli eredményeket lehet elérni.

Tudna példát mondani?

Van például, aki gerincsérülés következtében kerekesszékekbe kerül. Kap egy széket, abban elkezdi működni, de bizonytalan, mindig kapaszkodik. A könyöklőbe, a kerekesszék háttákarjába kapaszkodik, mert nincs biztonságérzete. Én pedig még egy labdát is adok a kezébe. Abba is kapaszkodik. Aztán el kell dobnia, és ebben a pillanatban nem kapaszkodik. Ezt nem én találtam ki, ezt 1948-ban Angliában a paralimpiai mozgalom alapítója, Guttman professzor kezdte el csinálni. Sportolni kezdett azokkal az emberekkel, akik ágyban feküdtek. Nem a maguk bajával foglalkoztak, nem a másikkal, hanem feladatot kaptak. Minden ember így van ezzel, ön is, én is: ha nincs feladat, akkor nagy baj van.

Tehát ez nemcsak sport, nemcsak gyógypedagógia, hanem nyilván pszichológia is. A paralimpiára kikerülő emberekkel való kapcsolatából általában azt szűri le, hogy ők lelkileg valamelyest egyensúlyba kerülnek önmagukkal?

Ez teljesen egyénfüggő. Tudom, hogy a sport esélyt ad arra, hogy ne legyen alkoholista, ne legyen drogos, ne foglalkozzon az öngyilkosság gondolatával. Hogy találjon utat magának. Nem olyan rég, fenn a rehabilitációs intézetben egy úr azt mondta nekem: „Pali bácsi, három hete vagyok itt, és most jöhettem először önhöz. Három hét óta először nem foglalkoztam egy órán keresztül azzal, hogy nekem mi a bajom.”

Mi lesz a következő harca?

Harc ugyan nem, de egy ház történetét próbálom feldolgozni. Egy közintézményét, amelyet Wechseltmann Ignác hagyatékából a Pesti Izraelita Hitközség alapított a Mexikói út 60.-ban vak gyerekeknek.

Gyönyörű szép szecessziós épület, Lajta Béla tervezte.

Meg kell jegyezni, hogy Lajta Bélának ez volt az első igazán jelentős munkája. Az első világháború után a Pesti Izraelita Hitközség azonban elszegényedett, ezért a Bethlen térről a siketnéma gyerekeket is áthozták ide. A nyilas időkben Kasztner Rezső ezen a hitközségi területen hozta létre a menekítő akció egyik gyűjtőtáborát, így aztán a házat és a gyűjtőtáborot a hatóságok nem csillaggal jelölték, hanem a Nemzetközi Vöröskereszt oltalma alá helyezték.

Így menekültek meg az ott lévő gyerekek?

Igen.

Erről ír most?

Igen, erről a történetről kezdtem anyagot gyűjteni, a ház történetéről, a tábor történetéről. A ház és a terület 1955-től a mozgássérült gyerekek iskolája lett. Ennek az iskolának voltam én huszonöt évig az igazgatója.

Meg szokta mutatni a bátyjának, amit ír?

Nem hiszem, hogy egy irodalomhoz annyira értő ember, mint a Péter, egy ilyen bikkfanyelven írt szöveget képes lenne el-

olvasni. Nem is akarom terhelni ezzel. A feleségemnek megmutatom, meg egy-két szakembernek, de Péternek biztosan nem. Amikor megjelenik, akkor elküldöm, hogy legyen meg neki.

2019. október 9.